

# VAI TRÒ ĐỊNH HƯỚNG DƯ LUẬN XÃ HỘI CỦA SÁCH CHÍNH LUẬN TRƯỚC SỨC ÉP CẠNH TRANH CỦA TRUYỀN THÔNG SỐ

★ PGS, TS LÊ THỊ THỤC

Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật

DOI: <https://doi.org/10.70786/LLCT.580.2026.102>

● **Tóm tắt:** Trong bối cảnh không gian dư luận xã hội ngày càng bị chi phối bởi tốc độ lan truyền nhanh, các thuật toán nền tảng và xu hướng tiếp nhận thông tin phân mảnh, nặng tính cảm xúc, sách chính luận với tư cách là phương thức truyền tải tri thức lý luận có chiều sâu, tính hệ thống và giá trị bền vững, đang đối mặt với thách thức bị thu hẹp phạm vi ảnh hưởng. Bài viết làm rõ những thách thức mang tính cấu trúc từ môi trường truyền thông số và nội tại của hoạt động xuất bản sách chính luận ở Việt Nam, và đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao vai trò định hướng dư luận xã hội của sách chính luận hiện nay.

● **Từ khóa:** dư luận xã hội; sách chính luận; truyền thông số.

**The orienting role of political books on public opinion under the competitive pressure of digital media**

● **Abstract:** In the context that the public opinion space is increasingly dominated by rapid transmission speeds, platform algorithms, and fragmented, highly emotional information reception trends, political books - as a method of transmitting deep, systematic theoretical knowledge with sustainable value - are facing the challenge of a narrowing scope of influence. The article clarifies structural challenges from the digital media environment and the internal activities of political book publishing in Vietnam, thereby proposing solutions to enhance the orienting role of political books on public opinion today.

● **Keywords:** public opinion; political books; digital media.

## 1. Mở đầu

Sách chính luận là loại hình xuất bản phẩm thực hiện việc trình bày, luận giải và bảo vệ các quan điểm, học thuyết, đường lối chính trị - tư tưởng trên cơ sở lập luận khoa học, nhằm định hướng nhận thức và hành động xã hội. Theo cách tiếp cận trong nghiên cứu xuất bản và

truyền thông chính trị, sách chính luận thường được xem là một dạng “diễn ngôn lý luận có tính hệ thống”, kết hợp giữa chức năng nhận thức và chức năng định hướng giá trị. Loại hình này giữ vai trò đặc biệt quan trọng trong đời sống chính trị - tư tưởng, bởi đây là kênh truyền tải tri thức lý luận chính thống và bền vững, có

khả năng “neo giữ” chiều sâu nhận thức, định hình tư duy dài hạn, từ đó thiết lập khung tham chiếu chung để xã hội nhận thức, đánh giá và xử lý các vấn đề chính trị - xã hội.

Thông qua lập luận khoa học, tính khái quát cao và sự gắn kết chặt chẽ giữa lý luận với thực tiễn, sách chính luận định hình thể giới quan, phương pháp luận và chuẩn mực giá trị cho các tầng lớp xã hội, đặc biệt là đội ngũ cán bộ, đảng viên và trí thức. Bên cạnh đó, các luận điểm trong sách chính luận còn được lan tỏa gián tiếp thông qua hệ thống giáo dục, báo chí và sinh hoạt chính trị - tư tưởng, từ đó tham gia tích cực vào quá trình chuẩn hóa nhận thức, củng cố sự thống nhất tư tưởng và điều chỉnh dư luận xã hội theo những định hướng nhất định. Với đặc trưng tác động chậm nhưng bền vững, sách chính luận góp phần xây dựng nền tảng nhận thức dài hạn, tạo sự ổn định và đồng thuận xã hội, đồng thời củng cố niềm tin xã hội trước những biến động phức tạp của thông tin.

Có thể khẳng định, sách chính luận không chỉ đơn thuần là phương tiện truyền bá tri thức lý luận, mà thực chất là một trong những công cụ cốt lõi, mang tính chiến lược trong định hướng dư luận xã hội và bảo đảm sự thống nhất tư tưởng của Đảng. Dù vậy, sự phát triển mạnh mẽ của hệ sinh thái truyền thông số với các thuật toán nền tảng và xu hướng tiếp nhận thông tin ngắn đang đặt vai trò chiến lược này trước những thách thức chưa từng có, đòi hỏi phải có sự nhìn nhận và tái định vị một cách kịp thời.

## **2. Nội dung**

### **2.1. Truyền thông số - Lực lượng cạnh tranh mới đối với sách chính luận trong định hướng dư luận xã hội**

Truyền thông số (digital communication) là hoạt động truyền đạt và trao đổi thông tin trong môi trường công nghệ số, thông qua các nền

tảng và thiết bị điện tử như internet, điện thoại di động, mạng xã hội, email, website hay các ứng dụng trực tuyến. Khác với truyền thông truyền thống, truyền thông số vận hành dựa trên dữ liệu, tốc độ kết nối và khả năng cá nhân hóa nội dung theo từng nhóm đối tượng. Về bản chất, truyền thông số khai thác các phương tiện kỹ thuật số, những hệ thống được mã hóa và tối ưu cho máy móc xử lý, để tạo lập, phân phối, lưu trữ và điều chỉnh thông tin một cách linh hoạt, cho phép hình thành dòng thông tin hai chiều, qua đó chủ thể truyền thông vừa truyền tải thông điệp, vừa tiếp nhận phản hồi theo thời gian thực qua hành vi của đối tượng đích.

Trong những năm gần đây, không gian dư luận xã hội đã trải qua những biến đổi sâu sắc dưới tác động tổng hợp của truyền thông số, mạng xã hội, trí tuệ nhân tạo và sự bùng nổ của các nội dung ngắn. Những biến đổi này không chỉ làm thay đổi phương thức sản xuất, phân phối và tiếp nhận thông tin, mà còn tái cấu trúc toàn bộ cơ chế hình thành và vận động của dư luận xã hội. Định hướng dư luận xã hội - một quá trình có chủ thể rõ ràng, có chuẩn mực nội dung và có độ trễ cần thiết - ngày càng bị đặt trong trạng thái cạnh tranh gay gắt, thậm chí bị “lấn át” bởi các dòng thông tin phi chính thống, cảm tính, phân mảnh và chịu sự chi phối mạnh mẽ của thuật toán.

Trong bối cảnh đó, sách chính luận - với tư cách là một loại hình xuất bản đặc thù, mang chức năng truyền bá hệ tư tưởng, cung cấp tri thức lý luận có tính hệ thống và định hướng nhận thức chính trị - đang đứng trước những thách thức chưa từng có. Khả năng tác động của sách tới đời sống dư luận đang bị thu hẹp đáng kể về tốc độ lan tỏa, phạm vi tiếp cận và mức độ cạnh tranh trong “không gian chú ý” của công chúng.

Sự trỗi dậy của mạng xã hội và các nền tảng nội dung ngắn đã làm thay đổi căn bản thói quen tiếp nhận thông tin của xã hội. Công chúng ngày càng ưu tiên các nội dung ngắn, trực quan, dễ tiêu thụ và có tính giải trí cao; trong khi đó, những lập luận lý luận đòi hỏi thời gian đọc, suy ngẫm và năng lực tư duy trừu tượng - vốn là đặc trưng của sách chính luận - lại trở nên “kén người đọc” hơn. Đồng thời, sự phát triển nhanh chóng của trí tuệ nhân tạo trong sản xuất và phân phối nội dung đã không chỉ làm gia tăng tốc độ lan truyền thông tin, mà còn đặt ra những nguy cơ mới đối với tính xác thực, độ tin cậy và thẩm quyền tri thức trong không gian dư luận xã hội.

Đáng chú ý, cuộc cạnh tranh hiện nay không chỉ đơn thuần là cạnh tranh giữa các loại hình truyền thông, mà còn là cạnh tranh giữa các logic định hướng dư luận khác nhau: một bên là logic của chiều sâu, hệ thống và giá trị bền vững, và bên kia là logic của tốc độ, cảm xúc, xu hướng và thuật toán. Trong cuộc cạnh tranh đó, sách chính luận không chỉ phải đối mặt với nguy cơ bị “gạt ra” khỏi đời sống dư luận, mà còn đứng trước câu hỏi mấu chốt: làm thế nào để tiếp tục phát huy vai trò định hướng dư luận xã hội trong môi trường truyền thông số ngày càng phân mảnh, nhiễu loạn và khó kiểm soát?

Thực tiễn cho thấy, nếu không nhận diện đầy đủ và có những điều chỉnh chiến lược, sách chính luận rất dễ rơi vào trạng thái tự thu hẹp phạm vi ảnh hưởng, chỉ còn tồn tại trong không gian học thuật hoặc trong nhóm công chúng truyền thống. Ngược lại, nếu chạy theo các hình thức truyền thông mới một cách giản đơn, thiếu định hướng, sách chính luận sẽ có nguy cơ đánh mất bản sắc và chức năng xã hội vốn có. Đây chính là nghịch lý đặt ra cho hoạt động xuất bản sách chính luận hiện nay.

## **2.2. Một số đặc trưng của truyền thông số trong bối cảnh hiện nay**

Truyền thông số đang ngày càng trở thành lực lượng cạnh tranh mạnh mẽ, trực tiếp gây áp lực đối với sách chính luận trong vai trò định hướng dư luận xã hội. Sự cạnh tranh này thể hiện rõ nét qua các chiều cạnh:

*Thứ nhất*, truyền thông số tạo nên sự dịch chuyển quyền lực rõ rệt trong quá trình hình thành và định hướng dư luận xã hội. Nếu trong mô hình truyền thông truyền thống, quyền lực định hướng chủ yếu nằm trong tay các thiết chế báo chí - xuất bản chính thống, thì trong môi trường số, quyền lực này đã được phân tán mạnh mẽ sang các nền tảng công nghệ và cộng đồng người dùng. Theo Castells (2009), xã hội số được đặc trưng bởi sự vận hành của các dòng chảy thông tin phi tập trung, trong đó khả năng định hình dư luận phụ thuộc ngày càng lớn vào mức độ kết nối, khả năng lan truyền và kiểm soát các “điểm nút” truyền thông.

Bên cạnh đó, mạng xã hội không chỉ đóng vai trò là kênh truyền tải thông tin, mà còn trở thành không gian hình thành dư luận xã hội, diễn ra các tranh luận và tái cấu trúc dư luận. Nhiều nghiên cứu chỉ ra rằng, mạng xã hội làm gia tăng tốc độ hình thành dư luận, nhưng đồng thời cũng làm suy giảm chiều sâu nhận thức do thông tin thường được tiếp nhận trong trạng thái phân mảnh, thiếu bối cảnh và chịu tác động mạnh của cảm xúc (Segerberg & Bennett, 2013). Trong điều kiện đó, khả năng định hướng dư luận không còn phụ thuộc chủ yếu vào chất lượng lập luận hay tính chính danh của tri thức, mà ngày càng bị chi phối nhiều hơn bởi khả năng “đặt vấn đề”, tạo xu hướng và duy trì sự chú ý trong thời gian ngắn. Đây chính là thách thức mang tính cấu trúc đối với sách chính luận - loại hình truyền thông có đặc thù là phát huy tác động

thông qua quá trình tiếp nhận chậm, cần suy ngẫm và tích lũy nhận thức lâu dài.

*Thứ hai*, vai trò trung tâm của thuật toán nền tảng trong việc phân phối nội dung, dẫn đến sự biến đổi trong định hướng dư luận. Theo José van Dijck và cộng sự, các nền tảng số vận hành dựa trên “lôgic nền tảng” (platform logic), trong đó thuật toán quyết định nội dung nào được ưu tiên hiển thị, nội dung nào bị đẩy ra ngoài lề, dựa trên các tiêu chí như mức độ tương tác, khả năng giữ chân người dùng và lợi ích thương mại (Dijck và cộng sự, 2018). Hệ quả là, định hướng dư luận xã hội ngày càng mang tính cá nhân hóa cao, trong đó người dùng chủ yếu tiếp xúc với những quan điểm phù hợp với niềm tin, thị hiếu vốn có (Seth Flaxman và cộng sự, 2016; Eli Pariser, 2011).

Sách chính luận với đặc trưng là sản phẩm tri thức mang tính phổ quát, hướng tới xây dựng nhận thức chung, gặp bất lợi rõ rệt khi cạnh tranh trong một môi trường mà việc phân phối nội dung thiên về ưu tiên sự phân hóa và cá nhân hóa. Điều này làm suy giảm khả năng của sách chính luận trong việc thiết lập các khung tham chiếu chung cho dư luận xã hội, vốn dĩ là chức năng cốt lõi của sách chính luận.

*Thứ ba*, sự phát triển nhanh chóng của trí tuệ nhân tạo (AI) trong sản xuất và truyền tải nội dung đã đẩy cuộc cạnh tranh định hướng dư luận sang một giai đoạn mới, làm gia tăng nguy cơ thao túng dư luận xã hội. AI không chỉ hỗ trợ tự động hóa việc viết tin, tạo hình ảnh, video, mà còn tham gia trực tiếp vào quá trình định hình dòng chảy thông tin thông qua các hệ thống gợi ý, chatbot và công cụ tạo nội dung tổng hợp. Nghiên cứu của Vosoughi và cộng sự (2018) cho thấy, thông tin sai lệch lan truyền nhanh hơn, rộng hơn và sâu hơn so với thông tin chính xác trên mạng xã hội, một phần do các

cơ chế thuật toán khuếch đại nội dung gây sốc và kích thích cảm xúc.

Như vậy, đối với sách chính luận, sự phát triển của trí tuệ nhân tạo đang đặt ra thách thức: Tri thức chính luận đang có nguy cơ bị “pha loãng” trong biển nội dung do AI tạo ra với tốc độ và quy mô ngày càng lớn. Thẩm quyền tri thức, mức độ tín nhiệm - nền tảng để sách chính luận định hướng dư luận, cũng đang đứng trước thách thức khi ranh giới giữa những nội dung chân thực, có kiểm chứng và nội dung do AI tạo sinh (thậm chí nguy tạo) ngày càng bị xóa mờ, trở nên khó phân biệt đối với đại chúng.

*Thứ tư*, sự bùng nổ của các nền tảng nội dung ngắn như TikTok, Instagram Reels, YouTube Shorts... đã tạo ra một hình thái truyền thông mới, trong đó thời lượng, hình ảnh và cảm xúc đóng vai trò quyết định, dẫn đến sự thay đổi căn bản thói quen tiếp nhận dư luận xã hội của công chúng. Nghiên cứu của Napoli (2003) cho thấy, trong bối cảnh truyền thông bão hòa, sự chú ý của công chúng trở thành nguồn tài nguyên khan hiếm và có giá trị cao nhất. Với khả năng thu hút nhanh và lan truyền mạnh, các nội dung ngắn đang chiếm ưu thế trong việc định hình dư luận tức thời, đặc biệt là đối với các nhóm công chúng là thanh thiếu niên. Ở chiều ngược lại, nhiều nhà nghiên cứu, như Carr (2011) cũng cảnh báo rằng hình thức tiếp nhận này làm gia tăng xu hướng tư duy nông, giảm khả năng tập trung và suy ngẫm sâu. Rõ ràng, sách chính luận đang bị rơi vào thế bất lợi khi phải cạnh tranh trực tiếp với những nội dung được thiết kế để tiêu thụ chỉ trong vài chục giây. Đây không chỉ là cuộc cạnh tranh về hình thức, mà sâu xa hơn còn là cạnh tranh giữa hai mô hình nhận thức: Một bên là nhận thức phân mảnh, thiên về cảm tính và ngắn hạn; còn bên kia là nhận thức mang tính hệ thống, lý luận và hướng tới giá trị bền vững.

Có thể thấy, ảnh hưởng cạnh tranh của truyền thông số, mạng xã hội, trí tuệ nhân tạo và các nền tảng nội dung ngắn đối với sách chính luận không đơn thuần chỉ là sự thay thế về công cụ truyền thông. Thực chất, đây là sự cạnh tranh giữa các phương thức định hướng dư luận xã hội khác nhau. Trong khi sách chính luận vận hành theo chiều sâu tri thức, tính chính danh và tác động dài hạn, thì các nền tảng truyền thông số lại vận hành theo tốc độ, thuật toán và xu hướng quan tâm. Chính sự khác biệt mang tính cấu trúc này đã khiến khả năng định hướng dư luận xã hội của sách chính luận bị thách thức nghiêm trọng. Điều đó cũng đồng thời đặt ra yêu cầu cấp thiết phải tái định vị vai trò của sách chính luận trong một hệ sinh thái truyền thông đã thay đổi căn bản.

### ***2.3. Thực trạng hoạt động xuất bản sách chính luận ở Việt Nam trong bối cảnh truyền thông số***

Một đặc điểm của hoạt động xuất bản sách chính luận ở Việt Nam hiện nay là độ trễ về quy trình xuất bản tương đối lớn so với nhịp vận động nhanh và liên tục của dư luận xã hội trong môi trường số. Quy trình xuất bản sách chính luận đòi hỏi sự chặt chẽ cao về thẩm định nội dung, biên tập học thuật và xét duyệt chính trị - tư tưởng. Đây là yêu cầu tất yếu nhằm bảo đảm tính chính xác, chuẩn mực và định hướng giá trị của xuất bản phẩm.

Tuy nhiên, trong bối cảnh dư luận xã hội biến đổi nhanh chóng trên môi trường số, độ trễ này khiến sách chính luận khó tham gia trực tiếp vào các chu trình hình thành dư luận xã hội đang diễn ra trong thực tế. Sự lệch pha này nếu không được khắc phục, sẽ dễ dẫn tới tình trạng sách chính luận bị xem là “đi sau dư luận”, mặc dù trên thực tế sách chính luận đóng vai trò định hướng tư tưởng mang tính nền tảng và dài hạn.

Một vấn đề khác xuất phát từ chính nội tại của sách chính luận là tư duy nội dung và hình thức diễn đạt chưa theo kịp sự thay đổi của công chúng tiếp nhận. Nhiều công trình nghiên cứu về truyền thông chính trị đã chỉ ra rằng, ngôn ngữ học thuật khép kín, nặng về thuật ngữ và thiếu tính đối thoại sẽ làm giảm khả năng tiếp cận của các sản phẩm lý luận đối với công chúng. Mặc dù vậy, trong thực tiễn ở nước ta, không ít sách chính luận vẫn được xây dựng chủ yếu theo lối “truyền đạt một chiều”, chú trọng tính chuẩn xác nhưng chưa quan tâm đầy đủ đến trải nghiệm của người đọc, khả năng gợi mở thảo luận và kết nối với các vấn đề thời sự mà dư luận xã hội đang quan tâm. Điều này làm suy giảm khả năng chuyển hóa tri thức chính luận thành các luận điểm có sức sống trong dư luận xã hội.

Trong môi trường truyền thông số, sách chính luận không thể phát huy tốt ảnh hưởng nếu chỉ thông qua việc xuất bản và phát hành theo tư duy truyền thống. Ngày nay, hiệu quả xã hội của sách ngày càng phụ thuộc vào hệ sinh thái truyền thông đi kèm, bao gồm báo chí, mạng xã hội, các nền tảng số và các hình thức diễn giải thứ cấp. Tuy nhiên, hoạt động xuất bản sách chính luận hiện nay vẫn còn thiếu những chiến lược truyền thông tổng thể nhằm đưa nội dung sách tham gia vào không gian dư luận số. Việc giới thiệu sách vẫn chủ yếu dừng lại ở mức độ thông tin tương đối đơn giản. Các hình thức chuyển tải nội dung linh hoạt, phù hợp với môi trường truyền thông số, như tọa đàm trực tuyến, trích đoạn đa phương tiện, infographic hay video diễn giải... tuy đã được quan tâm sử dụng nhưng chưa thực sự phổ biến, dẫn đến hạn chế đáng kể khả năng lan tỏa các luận điểm chính luận tới người đọc.

Một vấn đề nổi bật khác là sự phân tách tương đối rõ giữa hoạt động xuất bản sách chính



luận và các nền tảng công nghệ số. Trong khi các nền tảng số vận hành theo hướng tập trung vào dữ liệu, thuật toán và tối ưu hóa trải nghiệm người dùng, thì sách chính luận vẫn chủ yếu được tổ chức theo phương thức xuất bản in và xuất bản điện tử đơn thuần. Nếu không chủ động tương tác trong nền tảng số, các sản phẩm tri thức chính thống rất dễ bị đẩy ra ngoài vùng chú ý của công chúng. Việc xuất bản sách chính luận chưa khai thác hiệu quả các công cụ phân tích dữ liệu, chưa chủ động tham gia vào các không gian thảo luận số, cũng như chưa tận dụng công nghệ để cá nhân hóa việc tiếp cận công chúng, khiến sách chính luận gặp bất lợi rõ rệt trong cuộc cạnh tranh định hướng dư luận ở Việt Nam hiện nay.

Thực tiễn hoạt động xuất bản sách chính luận ở Việt Nam những năm gần đây cho thấy, hệ thống các nhà xuất bản lý luận chính trị, đặc biệt là Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật, đã có nhiều nỗ lực trong việc đổi mới nội dung, hình thức và mở rộng xuất bản điện tử nhằm đáp ứng yêu cầu của chuyển đổi số. Theo Báo cáo tổng kết thực hiện Chỉ thị số 42-CT/TW ngày 25/8/2004 của Ban Bí thư về nâng cao chất lượng hoạt động xuất bản, thể loại sách lý luận, chính trị được xuất bản vẫn giữ vai trò chủ lực trong việc tuyên truyền đường lối, quan điểm của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước.

Tuy nhiên, thực tiễn cũng cho thấy, ảnh hưởng của sách chính luận tới dư luận xã hội còn hạn chế, đặc biệt là trên môi trường số. Phần lớn các xuất bản phẩm chính luận hiện nay vẫn phát huy tác dụng chủ yếu trong những không gian tiếp nhận truyền thống như đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, nghiên cứu khoa học và sinh hoạt chính trị - tư tưởng, trong khi mức độ hiện diện trong các dòng thảo luận trên mạng xã hội còn khá mờ nhạt. Điều này thể hiện rõ qua việc

các chủ đề lý luận, chính trị ít khi trở thành “chủ đề xu hướng” trên các nền tảng số, nếu không gắn với các sự kiện thời sự đặc biệt hoặc được truyền thông báo chí định hướng.

Bên cạnh đó, việc chuyển đổi sách chính luận sang các hình thức xuất bản số ở Việt Nam hiện nay mới chủ yếu dừng lại ở việc số hóa nội dung (e-book, PDF, audiobook), chưa hình thành đầy đủ các mô hình truyền thông tích hợp nhằm đưa luận điểm của sách chính luận tham gia trực tiếp vào không gian dư luận số. Báo cáo của Bộ Thông tin và Truyền thông (nay là Bộ Khoa học và Công nghệ) về chuyển đổi số ngành xuất bản chỉ ra rằng, phần lớn các nhà xuất bản vẫn thiếu đội ngũ chuyên trách về truyền thông số, thiếu chiến lược sử dụng dữ liệu người đọc và chưa khai thác hiệu quả mạng xã hội.

Một vấn đề đáng chú ý khác là khoảng cách giữa sách chính luận và nhóm công chúng trẻ. Các cuộc khảo sát về văn hóa đọc tại Việt Nam cho thấy, tỷ lệ người trẻ tiếp cận sách lý luận, chính trị còn thấp so với các loại hình nội dung giải trí và thông tin ngắn trên mạng xã hội (Lê Phong, 2025; Thiên Điền, 2020). Trong khi đó, chính nhóm công chúng này lại là lực lượng tham gia tích cực vào việc hình thành và lan truyền dư luận xã hội trên không gian số. Sự “thiếu vắng” của sách chính luận trong đời sống truyền thông số cho giới trẻ đặt ra thách thức lớn đối với mục tiêu xây dựng nền tảng tư tưởng và định hướng dư luận xã hội trong dài hạn.

#### ***2.4. Một số giải pháp nâng cao vai trò định hướng dư luận xã hội của sách chính luận trong bối cảnh cạnh tranh truyền thông số***

Trong bối cảnh hệ sinh thái truyền thông số phát triển nhanh chóng, đa nền tảng và chịu sự chi phối ngày càng mạnh của các thuật toán, trí tuệ nhân tạo và nội dung ngắn, sách chính luận

không thể tiếp tục tồn tại và phát huy vai trò định hướng dư luận xã hội nếu chỉ dựa vào mô hình xuất bản và phát hành truyền thống. Việc nâng cao năng lực cạnh tranh và sức ảnh hưởng của sách chính luận đòi hỏi một hệ giải pháp tổng thể, đồng bộ, gắn kết chặt chẽ giữa tư duy lý luận, cơ chế chính sách, đổi mới cả về nội dung và hình thức cũng như năng lực tổ chức thực hiện.

*Một là, đổi mới nhận thức và tư duy chiến lược.* Cần khẳng định vị trí không thể thay thế của sách chính luận trong hệ thống các công cụ định hướng dư luận xã hội, bởi đây là loại hình chuyển tải tri thức có khả năng cung cấp nền tảng lý luận, thiết lập khung tham chiếu tư tưởng và dẫn dắt nhận thức một cách bền vững.

Trong bối cảnh dư luận xã hội ngày càng bị chi phối bởi thông tin ngắn, cảm xúc và thuật toán, vai trò của sách chính luận càng nổi bật ở chức năng “neo giữ” giá trị, chuẩn hóa nhận thức và ngăn chặn xu hướng phân mảnh tư tưởng. Nhận thức đúng đắn về vai trò này là tiền đề quan trọng để tránh cách tiếp cận coi sách chính luận là phương thức tuyên truyền mang tính phụ trợ hay thứ yếu so với các loại hình truyền thông mới. Trên cơ sở đó, cần xây dựng chiến lược và cơ chế đầu tư dài hạn cho xuất bản sách chính luận để thực sự trở thành trụ cột chính trị - tư tưởng, gắn kết với mục tiêu định hướng dư luận xã hội và bảo vệ nền tảng tư tưởng trong bối cảnh truyền thông số.

*Hai là, đổi mới nội dung và phương thức biểu đạt.* Sách chính luận cần được đổi mới theo hướng vừa giữ vững tính khoa học, chính

thống, vừa tăng cường khả năng tiếp cận trong môi trường truyền thông cạnh tranh cao. Điều này không đồng nghĩa với việc “đại chúng hóa giản đơn” hay chạy theo xu hướng giải trí của mạng xã hội, mà cần phải tổ chức lại cấu trúc nội dung sách chính luận theo hướng rõ về luận điểm, mạch lạc trong lập luận, phong phú về dẫn chứng thực tiễn, đồng thời các số liệu, tình huống cụ thể và ngôn ngữ học thuật cũng cần được tiết chế và điều chỉnh theo hướng dễ tiếp nhận hơn, nhất là đối với độc giả trẻ.

*Ba là, thúc đẩy mô hình xuất bản đa định dạng (multi-format publishing).* Bên cạnh việc duy trì sách in truyền thống, việc phát triển sách điện tử, sách nói, các bản tóm lược chính sách (policy brief), infographics, video ngắn

giới thiệu nội dung cốt lõi của sách chính luận trên các nền tảng số là hướng đi tất yếu của nền xuất bản Việt Nam hiện đại. Đây không phải là sự “nhượng bộ” trước truyền thông số, mà là cách chủ động “đặt sách chính luận vào dòng chảy truyền thông mới”, tạo các điểm chạm hấp dẫn để dẫn dắt công chúng quay trở lại với văn bản đầy đủ, có chiều sâu học thuật.

*Bốn là, tổ chức hệ sinh thái lan tỏa dư luận xã hội tích hợp.* Cần tăng cường sự phối hợp giữa các nhà xuất bản sách chính luận với cơ quan tuyên giáo, báo chí chính thống, hệ thống giáo dục - đào tạo và đội ngũ trí thức, nhà khoa học. Sách chính luận chỉ thực sự phát huy vai trò định hướng dư luận khi được đặt trong một chuỗi truyền thông - giáo dục - thảo luận xã hội, bao gồm giới thiệu sách trên báo chí, tọa đàm khoa học, sinh hoạt chính trị - tư tưởng, đồng

thời tích hợp nội dung sách vào chương trình đào tạo, bồi dưỡng cán bộ. Đây cũng chính là sự quán triệt sâu sắc tinh thần Chỉ thị 42-CT/TW, trong đó nhấn mạnh yêu cầu gắn kết chặt chẽ xuất bản với công tác tư tưởng, lý luận.

Năm là, hoàn thiện chính sách và phát triển nguồn lực con người. Cần chú trọng đầu tư xây dựng, phát triển đội ngũ biên tập viên, tác giả và cán bộ làm công tác xuất bản chính luận có khả năng làm việc trong môi trường số và hiểu biết về các công cụ truyền thông mới, có năng lực khai thác trí tuệ nhân tạo một cách sáng suốt và có trách nhiệm. Đồng thời, Nhà nước cần tiếp tục hoàn thiện cơ chế đặt hàng, tài trợ và hỗ trợ xuất bản đối với các công trình sách chính luận có giá trị tư tưởng, học thuật cao. Cần xác định đây là khoản đầu tư mang tính chiến lược dài hạn nhằm nâng cao năng lực định hướng dư luận xã hội, bảo vệ vững chắc nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác hiệu quả các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới.

### 3. Kết luận

Trong bối cảnh cạnh tranh gay gắt của truyền thông số, mạng xã hội, trí tuệ nhân tạo và nội dung ngắn, sách chính luận không thể đứng ngoài cuộc, nhưng cũng tuyệt đối không được đánh mất bản sắc của mình. Việc củng cố và phát huy vai trò của sách chính luận ở nước ta trong thời gian tới cần được đặt ở tầm định hướng lãnh đạo công tác tư tưởng - văn hóa của Đảng và việc triển khai thực hiện các chủ trương, chính sách mang tính vĩ mô từ phía Chính phủ và các cơ quan, ban ngành liên quan. Chỉ khi được bảo đảm cả về “vị thế chính trị” lẫn “năng lực cạnh tranh truyền thông”, sách chính luận mới có thể phát huy đầy đủ vai trò là công cụ nền tảng trong định hướng dư luận xã hội, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng và

củng cố sức mạnh tinh thần của xã hội trong kỷ nguyên mới của dân tộc □

Ngày nhận bài: 06/4/2026;

Ngày bình duyệt: 10/6/2026;

Ngày quyết định đăng: 22/6/2026.

Email tác giả: lethuc.nxb@gmail.com

### Tài liệu tham khảo:

Carr, N. (2011). *The Shallows: What the Internet Is Doing to Our Brains*. W. W. Norton & Company.

Castells, M. (2009). *Communication Power*. Oxford University Press.

Dijck, J. v., Poell, T., & Waal, M. d. (2018). *The Platform Society: Public Values in a Connective World*. Oxford University Press.

Flaxman, S., Goel, S., & Rao, J. M. (2016). Filter Bubbles, Echo Chambers, and Online News Consumption. *The Public Opinion Quarterly*, 80 (Special Issue: Party Polarization), 23. <https://www.jstor.org>.

Lê Phong (09/05/2025). Nhìn lại đề chủ động xây dựng văn hóa đọc. *Báo Hà Nội mới*. <https://hanoimoi.vn>

Napoli, P. M. (2003). *Audience Economics: Media Institutions and the Audience Marketplace*. Columbia University Press.

Pariser, E. (2011). *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. Penguin Press.

Segerberg, A., & Bennett, W. L. (2013). *The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics*. Cambridge University Press.

Thiên Điều (04/9/2020). Nghịch lý ngành xuất bản ‘đi lên’, văn hóa đọc ‘đi xuống’. *Báo Tuổi trẻ online*. <https://tuoitre.vn>

Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359 (6380), 1146-1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>.